

AK Parti Hükümetinin Orta Doğu Politikası ve ABD Yönetimi ile Batılı Uzmanların Eleştirileri*

The Ak Party's Middle East Policy and Reviews of the American Administration and Western Scholars on the Policy

Ertan EFEGİL**

Öz

2002 yılında iktidara gelen AK Parti hükümeti, Orta Doğu'da daha aktif dış politika izlemiştir. 2012 yılına kadar, Batılı ülkeler ile Türkiye'nin Orta Doğu politikalarının temel ilkelerinde bir uyum gözlemlenmektedir. Ancak Suriye'de ayaklanmaların başlamasıyla birlikte, Türkiye'nin bölge politikaları, Batılı ülkeler ve uzmanlar tarafından daha radikal bir şekilde eleştirilmiştir. Batılı ülkeler ve uzmanlar, Türkiye'nin "Yeni Orta Doğu anlayışı"nı, Suriye'deki radikal gruplar (el Nusra gibi) ile ilişkilerini, PYD'ye yönelik "olumsuz" yaklaşımını ve bölgedeki Sünni gruplar (Müslüman Kardeşler gibi) ile kurduğu yakın teması uygun görmemektedir. Aslında Türkiye, Batılı ülkelerin eleştirilerini kabul etmese de, bazı davranışları ile Batılıların algısını pekiştirmektedir. Yine de, karşılıklı ilişkilerin soğuması önemlidir. Temelde ABD, Türkiye'yi bölgedeki önemli müttefiki olarak görmeye devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Orta Doğu, Türkiye, ABD, Suriye sorunu, Yeni Orta Doğu.

Abstract:

AK Party government, which came to power in 2002, has pursued a more active foreign policy in the Middle East. Until 2012, it is observed that there is a harmony between foreign policy principles of the Western countries and those of Turkey about the Middle East. However after the emergence of internal fighting in Turkey, the western countries and experts have begun to criticize the Turkey's Middle East policy in a radical way. The Western countries and experts do not approve the Turkey's New Middle perspective, its relations with the Syrian radical groups (like al-Nusra), its negative attitude toward the PYD and its close contacts with regional Sunni groups (like Muslim Brotherhood). Although Turkey do not agree with these criticisms, its some behaviors have reinforced their perceptions. Nonetheless, deterioration of the bilateral relations is temporary. Fundamentally USA continues to see Turkey as its strategically important regional ally.

Keywords: Middle East, Turkey, USA, Syria Question, New Middle East.

Giriş

Soğuk Savaş'ın başladığı 1947 yılından Sovyetler Birliği'nin yıkıldığı 1991 yılına kadar geçen süre içerisinde, Türkiye ile ABD arasındaki ilişkiler, Kıbrıs sorunu gibi bazı konularda sıkıntılı dönemler geçirmiş olsa da, müttefiklik anlayışı temelinde yürütülüyordu. Batı dünyasının bir parçası ve ABD'nin müttefiki olan Türkiye'nin dış politikası, Batılılaşma kavramı temelinde, NATO, BM ve

* Makalenin Geliş Tarihi: 07.03.2016, Kabul Tarihi: 19.05.2016

** Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü,
E-posta: eefegil@hotmail.com

Görüş

Akademik
Bakış

45

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

Avrupa kuruluşlarının temel ilkeleri ve kararları bağlamında ve Amerikan dış politikasına uygun şekilde planlanıyordu. Bu durum, her iki ülke yöneticileri arasında bir sorunun ortaya çıkmasına imkân tanııyordu. Bir yandan ABD, Sovyetlerin yayılcı emelleri karşısında Ortadoğu ve Karadeniz havzasında önemli bir bölgesel müttefik bulmuştu; diğer yandan Türkiye de, Sovyet tehdidi karşısında kendisini güvende hissediyordu, mali ve askeri yardımları bu büyük müttefikinden sağlıyordu.

Sovyetler Birliği yıkıldığında, Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte, ABD ve diğer Batılı (Avrupalı) müttefiklerin, önceliği Rusya, eski Sovyet Cumhuriyetleri ile Doğu Avrupa ülkelerine vermesi üzerine, Türkiye, stratejik açıdan bir yalnızlık içerisine girdi. Batı nezdindeki stratejik önemini kaybettiğini düşünen karar vericiler, kısa sürede Körfez Savaşına dâhil olarak, Batı nezdinde Türkiye'nin önemli olduğunu yeniden gösterme imkânı buldu. Aynı dönemde, Orta Asya Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerini geliştiren Türkiye, Avrasya jeopolitiğinde, önce İran, ardından da Rusya ile stratejik rekabete girdi. Bu rekabette ve Ortadoğu'daki jeopolitik yapıda, yeniden ABD'nin müttefiki haline gelen Türkiye, böylece 1990larda hissettiği yalnızlık endişesinden kurtulmuş oldu.

2002 yılında AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Türkiye, bölge siyasetinde ki gelişmelere paralel olarak, ağırlığını Ortadoğu jeopolitiğine vermeye başladı. Bu gelişme, Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrası dönemde ön plana çıkmaya başlayan aktif dış politika arayışının bir sonucu olduğu kadar, bölgesel ve uluslararası stratejik çevreye uyumlu, Türkiye'yi merkez ülke konumuna oturtan, daha aktif ve yapıcı bir rol arayışının da sonucu olarak ortaya çıkmaktaydı. Türk dış politikasıyla ilgili olarak algıda da bir değişim söz konusuydu.¹ Bu bölge ile karşılıklı ve çok-taraplı ilişkilerin geliştirilmesini savunan AK Partili karar vericiler, Kemalist anlayış tarafından bilerek ihmal edilen İslam ülkeleri ile yakınlaşmak için yoğun bir çaba içerisine girdi. Aslında Türkiye'nin yeni dış politika anlayışı, 2012 yılına kadar, ABD ve diğer Batılı ülkeler tarafından desteklenmiştir. Çünkü ABD (ve dolayısıyla Batılı ülkeler), model ortak olarak gördüğü Türkiye'nin bölgedeki demokratikleşme çabalarına destek vermesinden ve bu ülkeler için ılımlı İslam kimliği nedeniyle örnek/model teşkil etmesinden memnundu.²

Ancak 2012 yılından sonra, Türkiye'nin, Suriye ve Mısır'daki gelişmelerle fazlasıyla müdahil olması ve ABD'nin stratejik çıkarlarını yeterince dikkate almadan, kendisine fazlasıyla güvenerek, bağımsız bir dış politika anlayışını hayata geçirmeye çalışması ve bu bağlamda Ortadoğu'da Müslüman Kardeşler

1 Mehmet Seyfettin Erol ve Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Algı Yönetimi", Algı Yönetimi, Bilal Karabulut (ed.), İstanbul, Alfa Yayınları, 2014, s. 193-195

2 ABD Başkanı George W. Bush, Türkiye'yi, İslam ülkelerine, ılımlı İslam ve potansiyel demokrasi modeli olarak sunuyordu. Başkan Obama ise, İslami kesimlere, demokrasinin inşası konusunda, model ülke olarak gösteriyordu.

ile bir düzen kurma arayışı içerisine girmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin kötüleşmesine sebep olmuştur. Libya'daki gelişmelerde, Türkiye ile ABD arasında görüş farklılıkları bulunuyordu. Ancak bu olayda, Türkiye, bölgede düzen kurma düşüncesiyle değil, sadece NATO'nun askeri müdahalede bulunmasına ve İngiltere ile Fransa'nın emperyal emeller gütmesine itiraz ediyordu. Fakat daha sonra Türkiye'nin askeri müdahaleye katılmasıyla, aradaki ilişkiler daha fazla kötüleşmeden düzelmıştır. Sonuçta, Suriye ve Mısır örneklerindeki Türkiye'nin tavrı ile Libya'daki söylemleri temelde büyük farklılıklar göstermektedir.

Bu nedenle halen daha iki ülke yönetimleri arasında soğukluk görülmektedir. Hatta Wall Street gazetesi, haberinde, Türkiye'nin yıllardır ABD'nin müttefiki veya Batı'nın dostu gibi hareket etmediğini iddia etmiştir.³ Jonathan Schanzer, IŞİD ile mücadelede uluslararası koalisyonla katılmakta isteksiz olmasından, Müslüman Kardeşlere meyil eden politikalarından ve Hamas'a verilen destekten ötürü, Türkiye'nin güvenilir bir Batı müttefiki haline geldiğini söylemektedir⁴. Ian Lesser ise, Türk karar vericilerinin, ABD ve Batı dünyasına yönelik söylemlerinden memnuniyetsizlik duyulduğunu belirtmektedir⁵. Son olarak, Mike Rogers, Türkiye'nin, İslam Devleti haline gelmek veya NATO üyesi olarak devam etmek konularında bir ikilem ile karşı karşıya kaldığını öne sürmektedir.⁶

Amerikalı uzmanların ve eski karar vericilerin iddiaları karşısında, Kılıç Buğra Kanat, Soğuk Savaş sonrası dönemde, ikili ilişkilerin yönelimi ve stratejisi konusunda bir belirsizliğin oluştuğunu ve bu durumun da, karşılıklı sorunlara neden olduğunu savunmaktadır. İki ülkenin çıkarlarındaki farklılaşmanın, karşılıklı ikili ilişkilerde güvensizliğin ortaya çıkmasına yardımcı olduğunu ifade eden Kanat, dış politika hedeflerinde ve güvenlik çıkarlarında ortaya çıkan farklılıkların, ikili ilişkilerde daha fazla gerginliklere neden olacağını düşünmektedir.⁷

Mevcut çalışmada, Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin soğumasına neden olan faktörler ve gelişmeler analiz edilecektir. Makalede, karşılıklı ilişkilerin kötüleşmesine, Kanat'ın ifade ettiği gibi, bölgedeki düzene ilişkin anlaşılarda, dış politika hedeflerinde ve tehdit algılamalarında yaşanan farklılaşmaların neden olduğu tezi savunulmaktadır. Bu nedenle, tarafların, Ortadoğu

3 "Our non-ally in Ankara", *Wall Street Journal*, 15 Eylül 2014, <http://www.wsj.com/articles/our-non-ally-inankara-1410561462> (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2016).

4 Jonathan Schanzer, "Time to kick Turkey out of NATO?", *Politico Magazine*, 9 Ekim 2014, <http://www.politico.com/magazine/story/2014/10/time-to-kick-turkey-out-ofnato111734.html#.VM-T4VdKsVsl>, (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2016).

5 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance: An Ally no More, or Just the Usual Turbulence?", *International Affairs*, Cilt 91, Sayı 3, 2015, s. 581-583.

6 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance: An Ally no More, or Just the Usual Turbulence?", s. 581-583.

7 Kılıç Buğra Kanat, "A New Turkish-American Partnership in Progress: The Nature of Bilateral Partnership during Two Periods of Crisis", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 16, Sayı 2, 2014, s. 223-224.

anlayışları, Arap Baharına yaklaşımları, IŞİD, Suriye ve Mısır'daki gelişmelere ilişkin tutumları karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır.

TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU POLİTİKASI 2002'den 2011 Yılına Kadar Genel Yaklaşım

AK Parti yönetimi, 2011 yılına kadar, Ortadoğu bölgesine, Türk dış politikasının, Batı kadar önemli bir parçası olarak bakıyordu.⁸ Uzun yıllardır Batı-yanlısı politika izleyen Kemalist siyasal kültüre sahip önceki hükümetlerin, Ortadoğu/İslam ülkelerini ihmal ettiğini öne süren AK Parti yöneticileri, önce komşu ülkelerden başlamak üzere, tüm İslam ülkeleriyle, sosyo-ekonomik, ticari ve siyasi alanlarda ilişkilerin geliştirilip, derinleştirilmesini savunuyordu.⁹ Türkiye'de dış politika stratejileri, milli güvenlik çıkarlarının yanında, eskisine oranla çok daha fazla bir şekilde farklı politik, toplumsal ve iktisadi faktörlerin, özellikle de dış ekonomik çıkarlar ekseninde de değerlendirildiği bu yeni dönemin temel politikalarından birisi, sıfır sorunlu komşuluk idi.¹⁰ Gelişen ikili ilişkilerin, zamanla bölgesel ekonomik ve siyasi bütünleşmeye doğru evrileceğini öngören Türkiye, bu sayede bölgesel barışa ve bölge ülkelerinde demokratik reformların yaşanmasına ilişkin mevcut girişimlerin katkıda bulunacağını öngörmekteydi.¹¹

Bu ilişkileri geliştirirken, Türkiye, bölge ülkelerinin otoriter rejim anlayışlarını dikkate almıyordu¹² ve bölgedeki stratejik dengeyi, diğer bir ifadeyle bölgesel düzeni değiştirmeye yönelik bir yaklaşım içerisinde bulunmuyordu.¹³ İslamcı anlayışa (dine dayalı dış politika anlayışına) sahip olmayan AK Parti hükümeti, bölge ülkeleriyle artan ilişkilerini, Batılı devletler ile olan ilişkilerini ikame eden değil, güçlendiren unsurlar olarak görüyordu. Diğer bir ifadeyle, Ortadoğu'da etkisi artan Türkiye'nin, bu sayede Batı ülkeleri nezdindeki stratejik önemi ve itibarı daha da güçlenecekti.¹⁴

- 8 Kostas Ifantis ve Ioannis Galiariotis, "The US and Turkey In Search of Regional Strategy: Towards Asymptotic Trajectories", *UNISCI Discussion Papers*, Ekim 2014, Sayı 36, s. 16.
- 9 Aslında Türkiye, İslam ülkeleriyle ilişkilerini 1960lardan itibaren iyileştirmeye başlamıştır. Bu ilişkiler artarak devam etmiştir. AK Parti yöneticilerinin ifade ettiği gibi, İslam devletleri, dış politikada tümüyle ihmal edilmiş değildir. Ancak önceki hükümetler, Milli Görüş çizgisine sahip siyasi partiler ile AK Parti yöneticilerinin öngördüğü şekilde, İslam devletleri ile "İslam kardeşliği" temelinde yoğun ilişkiler kurmaktan sakıncı ve Batı ülkeleriyle ilişkilerine zarar vermeyecek şekilde ikili ve çok taraflı ilişkiler kurmayı tercih etmişlerdir.
- 10 Mehmet Seyfettin Erol ve Osman Nuri Beyhan, "Dış Politikanın Belirlenmesi Sürecinde Siyasal Rejimlerin Rolü ve Türkiye Örneği", *Dış Politika Teorileri Bağlamında Türk Dış Politikasının Analizi*, Ertan Efeğil, Rıdvan Kalaycı (der.), Cilt: 1, Nobel Yayınları, İstanbul, 2012, s. 352.
- 11 Kemal Kirişçi, "Arab Uprisings and Completing Turkey's Regional Integration: Challenges and Opportunities for US-Turkish Relations", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 15, Sayı 2, 2013, s. 190.; Mehmet Seyfettin Erol, "11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Arayışları ve Dört Tarz-ı Siyaset", *Gazi Akademik Bakış*, Sayı: 1, Cilt: 1, 34-57, 2007, s. 36, 47-50.
- 12 Bilgin Ayata, "Turkish foreign policy in a changing Arab World: rise and fall of a regional actor?", *Journal of European Integration*, 2015, Cilt 37, Sayı 1, s. 96.
- 13 Burak Bilgehan Özpek ve Yelda Demirağ, "Turkish foreign policy after the 'Arab Spring': from agenda-setter state to agenda-entrepreneur state", *Israel Affairs*, Cilt 20, Sayı 3, 2014, s. 1-6.
- 14 Burak Bilgehan Özpek ve Yelda Demirağ, "Turkish foreign policy after the 'Arab Spring'...", s.

Görüş

Akademik
Bakış

48

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

Bu bağlamda Türkiye, kendisini, bölge ülkelerine, demokrasiyi savunan, AB ile üyelik sürecinde bulunan ve serbest pazar ekonomisini benimsemiş bir ülke olarak tanıtıyordu. Sert güç unsurları yerine, yumuşak güç unsurlarına başvuran Türkiye, bölge genelinde, sosyo-ekonomik ve siyasi prestijini arttırmaya ve bölgesel örgütlerin (Arap Ligi ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi) toplantılarına aktif şekilde katılmaya gayret etti.¹⁵ İran'ın nükleer enerji sorununa, Filistin meselesine, İsrail-Suriye sürtüşmesine ve Irak'taki gelişmelere ilişkin olarak taraflar arasında arabuluculuk rolü üstlendi. Suriye, Irak Kürt Yönetimi ve Hamas ile ilişkilerini geliştirdi. Bölge ülkeleriyle petrol ve doğal gaz antlaşmaları imzaladı.¹⁶

Arap Baharı Sürecine Yönelik Yaklaşım

Arap Baharı kapsamında, Ortadoğu'da meydana gelen halk gösterileri karşısında, Türkiye bir ikilem ile karşı karşıya kaldı. Ya demokrasi yanlısı bir tavır takınarak, halk gösterilerini destekleyecekti ki, bu durumda bölge ülkeleriyle kurduğu gelişmiş ekonomik ve siyasi ilişkileri zedeleyebilirdi. Ya da bölge rejimlerinin yanında yer alarak, bölgedeki gösterileri görmezden gelecekti ki, bu durum da Türkiye'nin bölgede oynamak istediği liderlik rolünü ortadan kaldıracaktı. Ancak Türkiye, toplumsal eylemlere sessiz kalması halinde, kendisinin bölge halkları nezdindeki itibarının yara alacağını biliyordu.¹⁷

Bu ikilem karşısında, Türkiye'deki karar vericiler, bölgedeki gelişmeleri, bölgesel liderlik rolünü pekiştirmek için uygun bir gelişme olarak değerlendirdi. Böylece otoriter rejimlerden demokrasiye geçiş sürecini destekleyerek, Türkiye'nin bölgesel liderlik rolünü pekiştirmeyi tercih etti.¹⁸ Bu sayede Türkiye, bölgede, Birinci Dünya Savaşı sonrası kurulmuş düzeni de değiştirerek, yeni bir düzenin kurulmasına öncülük etmiş olacaktı.¹⁹

Türkiye'nin bölgedeki gelişmelere ilişkin tavrı, iki farklı döneme ayrılmaktadır. Eylül 2011 tarihine kadar, Türkiye, Libya örneğinde olduğu gibi, bölgedışı ve bölge devletlerinin askeri müdahalelerine karşı çıkan ve sadece barışçıl

-
- 1-19; Ömer Taşpınar, "Turkey's Strategic Vision and Syria", *The Washington Quarterly*, Yaz 2012, Cilt 35, Sayı 3, s. 130.; Mehmet Seyfettin Erol ve Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim", *Dış Politika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği*, Ertan Efeğil-Mehmet Seyfettin Erol (ed.), Ankara, Barış Kitap, 2012, s. 265-266.
- 15 Ömer Taşpınar, "Turkey's Strategic Vision and Syria", s. 127; Mesut Özcan, Talha Köse ve Ekrem Karakoç, "Assessment of Turkish foreign policy in the Middle East During the Arab Uprisings", *Turkish Studies*, Cilt 16, Sayı 2, 2015, s. 197.
- 16 Meliha Benli Altunışık, "Ortadoğu'da Bölgesel Düzen ve 'Arap Baharı'", *Ortadoğu Analiz*, Mayıs 2013, Cilt 15, Sayı 53, s. 75.
- 17 Ziya Öniş, "Turkey and the Arab Revolutions: Boundaries of Regional Power Influence in a Turbulent Middle East", *Mediterranean Politics*, Cilt 19, Sayı 2, 2014, s. 208.
- 18 Bilgin Ayata, "Turkish foreign policy in a changing Arab World: rise and fall of a regional actor?", s. 95-97.
- 19 Özgür Pala ve Bülent Aras, "Practical Geopolitical Reasoning in the Turkish and Qatari Foreign Policy on the Arab Spring", *Journal of Balkan and New Eastern Studies*, Cilt 17, Sayı 3, 2015, s. 289-290.

Gazi

Akademik
Bakış

49

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

yöntemlerle sorunların çözümüne ağırlık veren bir anlayışı benimsemiştir. Bu döneme kadar, mevcut bölgesel istikrarı ve kurulu düzeni bozmadan, siyasi ve ekonomik reformların gerçekleştirilmesini savunan Türkiye, taraflar arasında arabuluculuk görevi üstlenmiştir. Bu bağlamda, Tunus'ta, Aralık 2010'da başlayan halk gösterilerine, başlangıçta sessiz kalmıştır. Bahreyn'de çatışan taraflar arasında siyasi çözüm bulunması amacıyla arabuluculuk rolü üstlenmeyi önermiştir. Libya'da ise, Kaddafi rejimi ile muhalifler arasında arabuluculuk görevi üstlenmeye çalışan Türkiye, başlangıçta muhaliflerin yanında tavır takınmamış ve askeri müdahale önerilerine şiddetle karşı çıkmıştır.²⁰ Fakat ülkedeki Türklerin tahliyesinin ardından, tavrını değiştiren Türkiye, Libya'lı muhaliflere insani yardımda bulunmuş ve askeri operasyona katılmıştır. Suriye'de ise, gösterilerin başladığı ilk aylarda, Esad yönetimi ile muhalifler arasında arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Başkan Esad'ın, istikrarlı bir şekilde bazı siyasi ve ekonomik reformlara öncülük etmesini istemiştir. Ancak, diğer yandan, Suriyeli muhaliflerin, Türkiye'deki kamplarda yapılanmalarına da izin vermiştir.²¹

Fakat Eylül 2011'den itibaren, Türkiye'nin, özellikle Suriye ve Mısır'daki gelişmelere ilişkin tavrı radikal bir şekilde değişmiştir. Tavrı değişikliği ile birlikte, bölgedeki stratejik dengeleri ve mevcut düzeni değiştiren bir anlayışı benimsemiştir. Suriye'de iç savaşın başlamasıyla birlikte, Başkan Esad'ın devrilmesi ve rejimin bir an önce değiştirilmesi için, Suudi Arabistan ve Katar ile birlikte hareket eden Türkiye, bir yandan muhaliflere lojistik ve askeri destek verirken, diğer yandan Suriye'de uluslararası askeri müdahalede bulunulmasını ve Kuzey Suriye'de güvenli bölgenin oluşturulmasını hararetle savunmuştur. Bu tavır, Libya'daki yaklaşımının aksi yönündedir.

Mısır'da ise, Tunus ve Libya'daki örneklerin aksine, halk gösterilerine hemen başlangıçta destek veren ve Mübarek rejiminin zaman geçirmeksizin değişmesini talep eden ilk ülke, Türkiye olmuştur. Açıkta Müslüman Kardeşlere ve göstericilere diplomatik destek veren Türkiye, gösteriler sonrasında da, Devlet Başkanı Mursi ve Selefi Nur Partisi ile çok yakın ilişkiler kurmuştur. Bu nedenle daha sonra Mısır'da gerçekleştirilen askeri darbeye şiddetle karşı çıkan Türkiye, bir yandan Devlet Başkanı Sisi'yi meşru bir yönetimi yıkmakla suçlamış, diğer yandan askeri darbeye önceleri sessiz kalan, daha sonra destek veren Batılı ülkeleri de ağır bir dille eleştirmiştir.²² Bu tavırlar ise, Türkiye'nin Batı ülkeleri ile ilişkilerinin somut olarak bozulmasının temel nedenlerini oluşturmuştur.

20 Ancak daha sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin uçuşa yasak bölgenin oluşturulması ve sivillere insani yardımların sağlanması yönünde aldığı karara uyarak, düzenlenen askeri operasyona fiilen katılmıştır.

21 Bilgin Ayata, "Turkish foreign policy in a changing Arab World: rise and fall of a regional actor?", s. 97-103; Ömer Taşpınar, "Turkey's Strategic Vision and Syria", s. 135-136.

22 Bilgin Ayata, "Turkish foreign policy in a changing Arab World: rise and fall of a regional actor?", s. 105-108; Tanık Oğuzlu, "Turkish foreign policy at the nexus of changing international and regional Dynamics", *Turkish Studies*, Cilt 17, Sayı 1, 2016, s. 58-67.

“Yeni Ortadoğu” Anlayışı ve Batıların Eleştirileri

Suriye ve Mısır’da rejimi değiştirmeye yönelik olarak oldukça kararlı politikalar gütmemesinin ardında, AK Parti hükümetinin “Yeni Ortadoğu” anlayışının yattığını söylemek mümkündür. Zaten Türkiye’nin Ortadoğu bölgesine ağırlık vermesi ve İslam ülkeleriyle ilişkilerini kapsamlı şekilde geliştirmesi nedeniyle, AK Parti yönetimi, “Yeni Osmanlılık”²³ stratejisini benimsemekle ve bölgede yayılmacı emeller gütmekle suçlanmıştı. Bu iddiaları alenen reddetmesine rağmen, Başbakan Davutoğlu’nun, Türkiye’nin yeni dış politika anlayışına ilişkin söylemleri ve Eylül 2011’den sonra Türkiye’nin gerçekleştirdiği dış politika eylemleri, Batı ülkeleri nezdinde, hükümetin yeniden “emperyalist politikalar gütmekle” suçlanmasına neden olmuştur.²⁴

Davutoğlu, söylemlerinde, Türkiye’nin büyük devlet olduğunu söylemekte ve önceki Türk hükümetlerinin bölge ile olan tarihsel ve kültürel bağları göz ardı eden politikalar izlemelerini eleştirmektedir. Türkiye’nin, Ortadoğu, Kuzey Afrika ve Avrasya’nın içinde yer aldığı stratejik hinterlandı ile diplomatik, ekonomik ve siyasi ilişkiler kurması gerektiğini savunmaktadır.²⁵

Kemalist anlayışa sahip yöneticilerin, Batılı ülkeler ile aşırı şekilde yakınlaşmasını ve eski Osmanlı coğrafyasındaki İslam ülkelerine sırtını dönmesini eleştiren Davutoğlu, İslam’ın, etnik anlayışı ret ettiğini belirterek, bölgedeki mevcut ulus-devlet sisteminin, Batının çıkarlarını koruduğunu ve Batı’nın önceki sömürgeci döneminin mirası olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle bölgede yaşanan sorunların temelinde, Batılı devletlerin tarihsel sorumluluğunun yattığını belirtmektedir. Çünkü bölgedeki devletler, Batılı ülkeler tarafından, yerel koşullar dikkate alınmaksızın oluşturulmuş suni yapılardır ve bölge halklarını temsil etmemektedir. Bu nedenle, Davutoğlu, bölge devletlerinin, kendi halklarını temsil edecek şekilde yeniden yapılandırılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Hatta Davutoğlu, Yeni Ortadoğu’nun inşa edilmesinde Türkiye’nin²⁶ öncü rol oynayacağını da öngörmektedir.²⁷

23 Ömer Taşpınar’a göre, Yeni Osmanlılık, gerçekte Ortadoğu ve İslam ülkelerinde Türkiye’nin hâkimiyetini öngören bir anlayış değildi. Bu strateji, daha aktif bir dış politikanın yürütülmesini öngörüyordu. Fakat bu dış politika anlayışı, Osmanlı’nın büyük devlet mirasına sahip çıkıyordu. Yine de bu anlayış, Türkiye’yi kendisine güvenen bölgesel güç olarak görüyordu. Anlayış, coğrafi olarak eski Osmanlı’nın topraklarını kapsıyordu. Afro-Avrasya’nın merkezinde yer alan Türkiye, bu coğrafyada, aktif bir diplomatik, siyasi ve ekonomik rol oynamalıydı. Detaylı bilgi için bakınız: Ömer Taşpınar, “Turkey’s Strategic Vision and Syria”, s. 128-129.

24 Ziya Öniş, “Turkey and the Arab Revolutions: Boundaries of Regional Power Influence in a Turbulent Middle East”, s. 205.

25 Ömer Taşpınar, “Turkey’s Strategic Vision and Syria”, s. 128-129.

26 Ancak öncülük edecek olan Türkiye, AK Parti tarafından kurulan “Yeni Türkiye”dir. Yeni Türkiye ise şöyle tanımlanmaktadır: İslami, Doğulu ve Batılı değerleri benimsemiş, yeni jeopolitik alanda Osmanlı alanını yeniden oluşturmaya kendisini adanmış, bölgesel lider bir ülke. Bakınız: Bill Park, “Turkey’s Isolated Stance: An Ally no More, or Just the Usual Turbulence?”, s. 597.

27 Henri J. Barkey, “Turkey’s Syria Predicament”, *Survival*, Cilt 56, Sayı 6, 2014, s. 129; Bill Park, “Turkey’s Isolated Stance: An Ally no More, or Just the Usual Turbulence?”, s. 596.

Bu anlayışa uygun olarak, Ortadoğu halkları nezdinde saygınlığını pekiştirmek amacıyla Filistin davasını sahiplenen Türkiye, bir yandan İsrail'e karşı sert söylemlerde bulunmuştur. Devlet terörü uygulamakla İsrail yönetimini suçlayan Erdoğan'ın bu tür ifadeleri, ABD'deki Yahudi cemaati ve İsrail hükümeti tarafından "anti-semitizm" olarak nitelendirilmiştir. Diğer yandan Türkiye, Müslüman Kardeşlerin Filistin kolu olan Hamas ile siyasi ve diplomatik ilişkilerini geliştirmiştir. Batılı ülkelerin itirazlarına rağmen, 2006'da genel seçimleri kazanan Hamas'ı meşru yönetim olarak nitelendiren Türkiye, kendi topraklarında temsilcilik açmasına izin vermiştir.²⁸

Mısır'da Müslüman Kardeşlerle ve Devlet Başkanı Mursi ile çok yakın ilişkiler kuran Türkiye, Genelkurmay Başkanı Sisi tarafından gerçekleştirilen askeri darbeye en şiddetli şekilde tepki göstermiştir. Böylece Türkiye, Mısır'daki diğer karşıt grupların (liberaller, gayrı Müslimler ile bazı Selevi partileri gibi) görüşlerini dikkate almadan, Müslüman Kardeşlere tek taraflı, güçlü ve açık destek vermiştir.²⁹ Irak'ta ise, Şii Maliki yönetiminin politikalarını, mezhep temelli olmakla suçlayan Türkiye, 2007'den itibaren, Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile ilişkilerini geliştirmiş ve Iraklı Sünni gruplara destek vermiştir. Bu ise, Maliki'nin, Türkiye'yi, Irak'ın içişlerine karışmakla ve mezhep temelli dış politika izlemekle suçlamasına neden olmuştur.³⁰ Libya'da ise, Türkiye'nin, Müslüman Kardeşler ile bağı olan Libya'lı muhalif grupları desteklemesi, diğer bir eleştiri konusu olmaktadır.³¹ Ancak Türkiye'nin en ağır şekilde suçlandığı konu ise, Suriye'deki gelişmelerdir. Suriye iç savaşında, Türkiye, muhalifleri çok aktif bir şekilde desteklemiştir ve desteklemeye devam etmektedir. Esad rejiminin devrilmesi ve uçuşa yasak bölgenin oluşturulması için çok kararlı bir şekilde diplomatik girişimlerde bulunmuştur.³²

İŞİD konusunda ise, Batılı medya kuruluşları, Türkiye'yi, Suriye'deki radikal İslami gruplara askeri ve lojistik destek vermekle suçlamıştır. Batılılara göre, Türkiye, Esad rejimini devirmek için, el-Kaide gibi radikal unsurların kendi topraklarına özgürce giriş-çıkış yapmalarına izin vermiştir. Hatta Türkiye, İŞİD gibi oluşumların, Esad rejiminin varlığını sürdürmesinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu nedenle Türkiye, İŞİD ile mücadele konusunda uluslararası koalisyonu isteksiz bir şekilde destek vermiştir.³³

- 28 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance: An Ally no More, or Just the Usual Turbulence?", s. 588, 591.
- 29 Ziya Öniş, "Turkey and the Arab Revolutions: Boundaries of Regional Power Influence in a Turbulent Middle East", s. 205.
- 30 Burak Bilgehan Özpek ve Yelda Demirağ, "Turkish foreign policy after the 'Arab Spring':...", s. 6-9; Kostas Ifantios ve Ioannis Galariotis, "The US and Turkey In Search of Regional Strategy:...", s. 24.
- 31 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance:...", s. 593-594.
- 32 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance:...", s. 584-585; Meliha Benli Altunışık, "Ortadoğu'da Bölgesel Düzen ve 'Arap Baharı'", s. 77.
- 33 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance:...", 2015, s. 585; Ali El Deen Hillal Dessouki, "The Arab Regional System: a question of survival", *Contemporary Arab Affairs*, Cilt 8, Sayı 1, 2015, s. 106;

Görüş

Akademik
Bakış

52

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

Türkiye'nin bölgede düzen kurma arayışlarını değerlendiren Özgür Pala ve Bülent Aras, makalelerinde, Mısır ve Suudi Arabistan'ın, bölgede liderlik rolü üstlenme konusunda isteksiz davranmaları nedeniyle, bir güç boşluğunun oluştuğunu ve bunun da yeni bölgesel aktörlerin merkezi rol oynamalarına kapı araladığını belirtmektedir. Bu boşluktan faydalanan Türkiye ve Katar'ın, Mısır³⁴, Tunus ve Suriye³⁵'deki Müslüman Kardeşler ile Hamas (Filistin'deki Müslüman Kardeşler)'ı yanına alıp³⁶, üçüncü bloğu (Suudi Arabistan – Vahhabi ve İran – Şii), yani Sünni yapılanmayı oluşturmaya gayret ettiğini söyleyen Pala ve Aras, bu iki ülkenin, bölgede sosyo-politik dönüşümü sağlayarak, merkezi siyasi aktör haline gelmeye ve bölgedeki etkilerini arttırmaya çalıştıklarını vurgulamaktadır.³⁷

Ancak Türkiye'nin bu çabaları, Batı medyası tarafından, bir yandan yapılmacı emeller gütmeye hevesli, diğer yandan her ne kadar gerçekçi temele dayanmasa da, Ortadoğu'da Sünni İslam'ın şampiyonluğunu yapma ve mezhepçi dış politika izleme olarak nitelendirilmiştir. Böylece Batılı uzmanlara göre, "iyi huylu bölgesel güç olma" vasfından vazgeçen Türkiye, bölgede dengeleyici değil, istikrarı bozucu rol oynamaktadır.³⁸

Eylül 2012'de Libya'daki Bingazi Büyükelçiliği'ne, radikal İslami grupların saldırması üzerine, Başkan Obama, bu grupları, ABD'nin ulusal güvenliğine yönelik doğrudan tehdit olarak nitelendirdi ve aynı zamanda Ortadoğu politikasında demokratik yapıların oluşturulması anlayışından vazgeçti. Bölgesel istikrara önem veren Obama, şu konulara öncelik vermeye başladı: Şiddet, aşırılık ve mezhepçi çatışmalar³⁹. Bu da, ABD'nin, Türkiye'nin girişimlerini daha ağır bir dille eleştirmesine neden oldu.

ABD'nin Bölge Politikası ve Türkiye'nin Yaklaşımına Yönelik Eleştirileri

11 Eylül 2001 saldırıları sonrası, Arap Dünyasındaki demokrasi eksikliğinin, radikal ideolojilerin ortaya çıkması için uygun zemin oluşturduğunu düşünen George W. Bush yönetimi, bir yandan terörle mücadeleye ağırlık verirken, diğer yandan bölge ülkelerinde demokratik kurumların oluşturulması yönünde politika izlemeye başladı. Fakat 2005-2006 yıllarında yapılan seçimlerde ve siyasi

Kostas Ifantis ve Ioannis Galariotis, *The US and Turkey In Search of Regional Strategy:...*, s. 17; Henri J. Barkey, "Turkey's Syria Predicament", s. 28.

34 Mısır iki açıdan önemlidir. Öncelikle Mısır Arap Dünyasının sosyo-kültürel alanının merkezinde yer almaktadır. Ayrıca Mısır jeopolitik açıdan oldukça önemli bir konuma sahiptir.

35 Suriye'de muhaliflerin önemli bir kısmı, Müslüman Kardeşler görüşüne sahiptir.

36 Bill Park, "Turkey's Isolated Stance:...", s. 596.

37 Özgür Pala ve Bülent Aras, "Practical Geopolitical Reasoning in the Turkish and Qatari Foreign Policy on the Arab Spring", s. 287-289, 292-295; Azuolas Bagdonas, "Turkey as a Great Power? Back to Reality", *Turkish Studies*, Cilt 16, No 3, 2015, s. 310; Ana Echagüe, "New Tactics, same strategy? US policy towards the Middle East", *FRIDE Policy Brief*, Şubat 2013, Sayı 147, s. 5.

38 Ziya Öniş, "Turkey and the Arab Revolutions:...", s. 212.

39 Kostas Ifantis ve Ioannis Galariotis, "The US and Turkey In Search of Regional Strategy:...", s. 27.

Gazisi

Akademik
Bakış

53

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

hayatta görülen değişimlerde, İslami anlayışa sahip partilerin daha etkili hale geldiğini gören Amerikan yönetimi, bölgesel istikrarı tercih ederek, demokrasiyi teşvik etme politikasından yavaş yavaş uzaklaştı. Otoriter rejim ile dini aşırılık arasında birinci şıktan yana tercihini yapan⁴⁰ ABD, Ortadoğu petrolünün dünya piyasalarına kesintisiz şekilde sunulması, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi, terörle mücadele edilmesi ve İsrail'in güvenliğinin sağlanması konularını, dış politika ilkelerinin merkezine yerleştirdi.⁴¹ Bu dönemde, gerek George W. Bush gerekse Obama, yine de bölge ülkelerinde en alt düzeyde risk alacak şekilde yavaşça demokratik reformların gerçekleştirilmesini savundu.⁴²

2010 yılında başlayan Arap Baharını olumlu karşılayan ABD yönetimi, önceleri ulusal çıkarları ile değerleri/ilkeleri arasında tereddüt etse de, yine de halk tarafından düzenlenen eylemlere destek verdi ve böylece bölgede demokratik değişimlerin yaşanmasına engel olmadı. Hatta Libya ve Mısır gibi ülkelerde, bu değişimi fiilen destekledi. Ancak Bahreyn'de, körfez bölgesine yönelik stratejik çıkarlarına öncelik vererek, Suudilerin askeri müdahalesine engel olmadı. Yine de sorunun barışçıl yöntemlerle çözümü konusunda bazı diplomatik girişimlerde bulundu. Ayrıca ABD, bölgedeki gelişmelere doğrudan müdahale etme taraftarı değildi.

Bu tarihe kadar, ABD ile Türkiye arasında çok ciddi şekilde görüş ayrılıkları bulunmuyordu. Sadece İran'a yaptırımlar ve Hamas'a verilen destek konularında Türkiye, ABD'nin yaklaşımına aykırı politikalar izliyordu. Diğer bir ifadeyle, Filistin konusunda, İsrail'e karşı sert söylemlerin ifade edilmesi ve Hamas ile diyalogun geliştirilmesi adımları, ABD'yi rahatsız eden hususlardı. Ancak Türkiye'nin söylemleri ve eylemleri, mevcut dış politika anlayışının temelinde değiştiği şeklinde değerlendirilmeyordu.

Öncelikle İran'ın nükleer enerji çabalarını, barışçıl çabalar olarak nitelendirerek destekleyen Türkiye, İsrail'in de dâhil olduğu, nükleer silahlardan arındırılmış bir Ortadoğu anlayışını savundu. ABD'nin yaptırımları karşısında, Brezilya ile birlikte, İran ile protokol imzalayan Türkiye, ABD'nin diplomatik girişimlerini kısa süreliğine boşa çıkarmış oldu. Ancak genel olarak bölgesel politikalar açısından iki ülke arasında temelde farklılıklar mevcut değildi. Her iki ülkede, Arap Baharına ilişkin gelişmeleri olumlu karşılıyor ve demokratikleşme çabalarını destekliyordu. Fakat yukarıda da ifade edildiği üzere, Eylül 2011'den itibaren iki ülke arasındaki önceliklerde farklılaşma hızlı bir şekilde gün yüzüne çıktı. Bölgede yeni düzen inşa etme çabası içerisine giren Türkiye, Mısır'daki

40 Gawdat Bahgat ve Roberty Sharp, "Prospects for a New US Strategic Orientation in the Middle East", *Mediterranean Quarterly*, Cilt 25, Sayı 3, 2014, s. 28, 33.

41 Ana Echagüe, "New Tactics, same strategy?...", s. 1.

42 Daniela Huber, "A Pragmatic Actor – The US Response to the Arab Uprisings", *Journal of European Integration*, Cilt 37, Sayı 1, 2015, s. 57-62; Aylin Güney ve Fulya Gökcan, "The 'Greater Middle East' as a 'Modern' Geopolitical Imagination in American Foreign Policy", *Geopolitics*, Cilt 15, Sayı 1, 2010, s. 33-34;

askeri darbeye sert tepki gösterdi ve Suriye’de Esad rejiminin devrilmesi konusunda oldukça kararlı politikalar izledi.

Türkiye’nin aksine, Mısır’daki askeri darbeye tepki göstermeyen ABD, sistemli bir şekilde değişim fikrini savunarak, mevcut istikrarı tehlikeye atmayacak şekilde yavaşça demokratik reformların yapılması görüşünü destekledi.⁴³ İki ülke arasındaki ciddi görüş ayrılıklarının temel çıktığı dönem, aslında Suriye iç savaşının ilerleyen zamanlarıdır. Gösterilerin başladığı dönemden iç savaşın ilk aylarına kadar, her iki ülkede, Başkan Esad’ın siyasi ve ekonomik reformları gerçekleştirerek, ülkeyi dönüştürmesini savunuyordu. Fakat ABD’ye nazaran, Türkiye, radikal veya ılımlı ayrımı yapmaksızın, Kürtler hariç, neredeyse tüm Suriyeli muhalif grupları destekledi. Esad’sız bir değişim istediğini her fırsatta ifade etti. ABD ise, ülkede radikal muhalif grupların etkisinin artması üzerine, muhalif gruplar arasında ayrıma giderek, ılımlı unsurlara destek vermeye dikkat etti. Bu esnada, seküler anlayışa sahip ve PKK ile doğrudan bağlantısı olan PYD ile Kobani saldırıları sonrası işbirliği yapmaktan kaçınmadı. Zamanla Esad’sız çözüm önerisinden vazgeçen Obama yönetimi, yukarıda ifade edilen dış politika ilkelerine uygun olarak, önceliği, IŞİD ile mücadeleye verdi ve ülkedeki tüm stratejisini bu olgu üzerine inşa etti.⁴⁴ Bu anlayış bağlamında, Türkiye’nin hararetle savunduğu uçuşa yasak bölge ve/veya uluslararası askeri operasyon düzenleme fikirlerine itibar etmedi. Hatta 3 Ekim 2014’te Başkan Yardımcısı Biden, Türkiye, Suudi Arabistan ve BAE’ni, Esad’ı devirme ve bölgede Sünni-Şii çatışması çıkarma konularında aşırı kararlı olmakla suçladı.⁴⁵ Türkiye’nin aksine, ABD, Suriye’nin bütünlüğünü koruyabilmek adına çoğulcu bir yönetimin kurulmasını desteklemektedir.⁴⁶

Diğer taraftan IŞİD ile mücadele kapsamında, Amerikan yönetimi, PKK terör örgütü ile doğrudan bağlantısı olan ve Türkiye’nin kendi toprak bütünlüğüne tehdit olarak gördüğü PYD’yle işbirliği yapmaktan çekinmemiştir. Tercih ettiği savaş stratejisine uygun olarak, Başkan Obama, PYD’yi, terör örgütü olarak görmemekte ve sahadaki müttefiki olarak tanımlamaktadır. ABD’ye göre PYD, sahada IŞİD ile mücadele edebilecek ve ulusal güvenlik sorunu olan IŞİD’i yenebilecek yegâne güçtür.⁴⁷ Türkiye ise, Suriyeli Kürtlerin, Cenevre müzakerelerine dâhil edilmemesini ve IŞİD ile mücadele kapsamında PYD’ye de askeri operasyonların düzenlenmesini önermektedir.⁴⁸

43 Daniela Huber, “A Pragmatic Actor – The US Response to the Arab Uprisings”, s. 63,65.

44 Henri J. Barkey, “Turkey’s Syria Predicament”, s. 28.

45 Kostas Ifantis ve Ioannis Galariotis, “The US and Turkey In Search of Regional Strategy:...”, s. 18

46 Kostas Ifantis ve Ioannis Galariotis, “The US and Turkey In Search of Regional Strategy:...”, s. 23.

47 Hatta ABD, IŞİD ile mücadele kapsamında Irak’ta, İran ve Şii Irak yönetimi ile işbirliği yapmaktan çekinmemiştir. Bakınız: Andreas Krieg, “Externalizing the burden of war: the Obama doctrine and US foreign policy in the Middle East”, *International Affairs*, Cilt 92, Sayı 1, 2016, s. 97.

48 Michael J. Totten, “The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds”, *World Affairs*, Güz 2015, s. 8-9.

Gazi

Akademik
Bakış

55

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

Değerlendirme

Türkiye ile Batılı ülkeler arasındaki soğukluğun yaşanmasına neden olan temel faktörün, bölgeye yönelik dış politika önceliklerinin ve beklentilerinin temel ilkelerde farklılaşması olduğu görülmektedir. Ancak ABD'nin diğer müttefiki Suudi Arabistan'da, Başkan Obama ile benzer sürtüşmeler yaşamıştır. Özellikle Suudi Arabistan ile, Suriye iç savaşı, Bahreyn'e askeri müdahale ve İran ile müzakereler gibi konularda bazı sıkıntılar yaşayan ABD, yine de Türkiye ile yaşadığı sürtüşme derecesi kadar bir sıkıntıyı, bu ülke ile yaşamamıştır. O zaman bu noktada şu sorunun sorulması gerekmektedir: "Bölge müttefikleri ile farklı beklentiler ve çıkarlar benimseyen Amerikan yönetimi, biriyle sorunlarını kısa sürede halledebilirken, diğeriyle bu sorunlarını halletme imkânı neden bulamamaktadır?"

Bu soruya baktığımızda, Türkiye ile Batılı ülkeler/ABD arasında sorunların yaşanmasına neden olan başka faktörlerin varlığı da ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar Türkiye, mezhepler üstü, ekonomik bütünleşmeyi hedefleyen, İslam ile demokrasiyi bağdaştıran, çoğulculuğa dayalı dini anlayışa dayanan ve Batı'nın değerlerini benimseyen bir modeli veya dış politika stratejisini benimsediğini⁴⁹ ifade etse de, Arap Baharının son dönemlerinde attığı somut adımlar, Batılı ülkeler tarafından, "bölgede, Vahhabilik ve Şii'lik karşıtı Sünni eksenini oluşturma gayretleri" şeklinde algılanmıştır. Bu adımlara ilave olarak, Batılı (sömürgeci) devletler tarafından I. Dünya Savaşı sonrası kurulan bölgesel düzeni, mevcut çatışmaların sebebi olarak gören söylemlerde bulunması ve bunun değişmesi gerektiğini savunması, bu algıyı destekleyen ve pekiştiren diğer bir olgudur.

Batılı ülkeler ise, mevcut devlet sınırları değişmeksizin, İslami anlayışa dayalı rejimler yerine yavaşça gerçekleştirilecek demokratikleşme adımları sonucunda mevcut otoriter rejimlerin daha kapsayıcı demokratik rejimlere doğru evrilmesini arzu etmektedir. Türkiye'nin oluşturduğu temel algı ise, bu anlayışın dikkate alınmaksızın, bölgede kökten değişimin gerekliliği ve Müslüman Kardeşlerin hâkim olduğu İslami yönetimlerin kurulması gerektiği düşüncesine Türkiye'nin sahip olduğudur.

Türkiye'nin Suriye'de el-Nusra gibi radikal İslami muhalif gruplara verdiği lojistik destek, mevcut algının daha da pekişmesine neden olmuştur. Çünkü bu gruplar, Batılı ülkeler tarafından radikal terör örgütleri olarak tanımlanmakta ve IŞİD ile eş değerde görülmektedir. Ayrıca Türkiye, Suriyeli Kürtlere ilişkin genel anlayışının, Batılı ülkeler tarafından benimsenmesi konusunda, başarılı bilgilendirme/ikna etme politikası izleyememiştir. Özellikle Süleyman Şah operasyonunda PYD ile işbirliği yapması ve PYD lideri Salih Müslim ile Ankara'da görüşmesi, bu söylemi, Batılı ülkeler nezdinde geçersiz kılmıştır.

49 Burhanettin Duran ve Nuh Yılmaz, "Islam, Models and the Middle East: The New Balance of Power following the Arab Spring", *Perceptions*, Cilt XVIII, Sayı 4, Kış 2013, s. 139-170.

Sonuçta, Ortadoğu'daki sorunlara müdahil olan Türk karar vericilerinin, bölgede siyasetin mezhep temelli yürütüldüğünü dikkate alarak ve bölgedeki sosyal, kültürel ve siyasi gerçekleri göz önünde bulundurarak, dış politika ilkelerini belirlemesi gerekmektedir. Dış politikaya yönelik söylemlerde, diplomatik üslubu dikkate alması gereken Türkiye, aynı zamanda mevcut gücünün sınırlarını da gözetken bir felsefe benimsemelidir. Yine de Türkiye ile Batılı ülkeler arasındaki soğukluk kalıcı değildir. Çünkü ABD, bölge politikaları açısından Türkiye'nin jeostratejik ve jeopolitik öneminin farkındadır. Bu nedenle Türk karar vericileriyle ilişkilerinde, bu durumu gözetenek, diplomatik söylemlerde bulunmaktadır. Ancak Türkiye'deki mevcut hükümet, "Türk modeli" söylemini daha ikna edici şekilde ifade etmediği ve davranışlarında bunu göstermediği sürece, mevcut soğukluk devam edecek gibi görünmektedir.

KAYNAKLAR

- ALTUNIŞIK, Meliha Benli (2013). "Ortadoğu'da Bölgesel Düzen ve "Arap Baharı"", *Ortadoğu Analiz*, Mayıs, Cilt 15, Sayı 53, 71-78.
- AYATA, Bilgin (2015). "Turkish foreign policy in a changing Arab World: rise and fall of a regional actor?", *Journal of European Integration*, Cilt 37, Sayı 1, 95-112.
- BAGDONAS, Azuolas (2015). "Turkey as a Great Power? Back to Reality", *Turkish Studies*, Cilt 16, No 3, 310-331.
- BAHGAT, Gawdat ve Roberty Sharp (2014). "Prospects for a New US Strategic Orientation in the Middle East", *Mediterranean Quarterly*, Cilt 25, Sayı 3, 27-39.
- BARKEY, Henri J. (2014). "Turkey's Syria Predicament", *Survival*, Cilt 56, Sayı 6, 113-134.
- DESSOUKI, Ali El Deen Hillal (2015). "The Arab Regional System: a question of survival", *Contemporary Arab Affairs*, Cilt 8, Sayı 1, 96-108.
- DURAN, Burhanettin ve Nuh Yılmaz (2013). "Islam, Models and the Middle East: The New Balance of Power following the Arab Spring", *Perceptions*, Cilt XVIII, Sayı 4, Kış, 139-170.
- ECHAGÜE, Ana (2013). "New Tactics, same strategy? US policy towards the Middle East", *FRIDE Policy Brief*, Şubat, Sayı 147, 1-5.
- EROL, Mehmet Seyfettin (2007). "11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Arayışları ve Dört Tarz-ı Siyaset", *Gazi Akademik Bakış*, Sayı: 1, Cilt: 1, Sayı. 1, 33-55.
- EROL, Mehmet Seyfettin ve Emre Ozan (2012). "Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim", *Dış Politika Analizinde Teorik Yaklaşımlar: Türk Dış Politikası Örneği*, Ertan Efeğil-Mehmet Seyfettin Erol (ed.), Ankara, Barış Kitap, s. 265-266.
- EROL, Mehmet Seyfettin ve Osman Nuri Beyhan (2012). "Dış Politikanın Belirlenmesi Sürecinde Siyasal Rejimlerin Rolü ve Türkiye Örneği", *Dış Politika Teorileri Bağlamında Türk Dış Politikasının Analizi*, Ertan Efeğil, Rıdvan Kalaycı (der.), Cilt: 1, İstanbul, Nobel Yayınları, s. 335-356.
- EROL, Mehmet Seyfettin ve Emre Ozan (2014). "Türk Dış Politikasında Algı Yönetimi", *Algı Yönetimi*, Bilal Karabulut (ed.), İstanbul, Alfa Yayınları, s. 185-208.

Gazi

- GÜNEY, Aylin ve Fulya Gökcan (2010). "The 'Greater Middle East' as a 'Modern' Geopolitical Imagination in American Foreign Policy", *Geopolitics*, Cilt 15, Sayı 1, 22-38.
- HUBER, Daniela (2015). "A Pragmatic Actor – The US Response to the Arab Uprisings", *Journal of European Integration*, Cilt 37, Sayı 1, 57-75.
- IFANTIS, Kostas ve Ioannis Galariotis (2014). "The US and Turkey In Search of Regional Strategy: Towards Asymptotic Trajectories", *UNISCI Discussion Papers*, Ekim, Sayı 36, 9-28.
- KANAT, Kılıç Buğra (2014). "A New Turkish-American Partnership in Progress: The Nature of Bilateral Partnership during Two Periods of Crisis", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 16, Sayı 2, 223-242.
- KİRİŞÇİ, Kemal (2013). "Arab Uprisings and Completing Turkey's Regional Integration: Challenges and Opportunities for US-Turkish Relations", *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, Cilt 15, Sayı 2, 189-205.
- KRIEG, Andreas (2016). "Externalizing the burden of war: the Obama doctrine and US foreign policy in the Middle East", *International Affairs*, Cilt 92, Sayı 1, 97-113.
- OĞUZLU, Tarık (2016). "Turkish foreign policy at the nexus of changing international and regional Dynamics", *Turkish Studies*, Cilt 17, Sayı 1, 58-67.
- ÖNİŞ, Ziya (2014). "Turkey and the Arab Revolutions: Boundaries of Regional Power Influence in a Turbulent Middle East", *Mediterranean Politics*, Cilt 19, Sayı 2, 203-219.
- ÖZCAN, Mesut, Talha Köse ve Ekrem Karakoç (2015). "Assessment of Turkish foreign policy in the Middle East During the Arab Uprisings", *Turkish Studies*, Cilt 16, Sayı 2, 195-218.
- ÖZPEK, Burak Bilgehan ve Yelda Demirağ (2014). "Turkish foreign policy after the 'Arab Spring': from agenda-setter state to agenda-entrepreneur state", *Israel Affairs*, Cilt 20, Sayı 3, 1-19.
- PALA, Özgür ve Bülent Aras (2015). "Practical Geopolitical Reasoning in the Turkish and Qatari Foreign Policy on the Arab Spring", *Journal of Balkan and New Eastern Studies*, Cilt 17, Sayı 3, 286-302.
- PARK, Bill (2015). "Turkey's Isolated Stance: An Ally no More, or Just the Usual Turbulence?", *International Affairs*, Cilt 91, Sayı 3, 581-600.
- SCHANZER, Jonathan. "Time to kick Turkey out of NATO?", *Politico Magazine*, 9 Ekim 2014, <http://www.politico.com/magazine/story/2014/10/time-to-kick-turkey-out-of-nato111734.html#.VMT4VdKsVsl>, (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2016).
- TAŞPINAR, Ömer (2012). "Turkey's Strategic Vision and Syria", *The Washington Quarterly*, Yaz, Cilt 35, Sayı 3, 127-140.
- TOTTEN, Michael J. (2015). "The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds", *World Affairs*, Güz.
- Wall Street Journal, "Our non-ally in Ankara", 15 Eylül 2014, <http://www.wsj.com/articles/our-non-ally-in-ankara-1410561462> (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2016).

Görüş

Akademik
Bakış

58

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016